

LUYỆN TẬP VIẾT ĐOẠN VĂN TỰ SỰ KẾT HỢP VỚI MIÊU TẢ VÀ BIỂU CẢM

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS thông qua thực hành biết cách vận dụng sự kết hợp các yếu tố miêu tả và biểu cảm khi viết một đoạn văn tự sự.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Ở bài 6, HS đã làm quen và nhận biết được sự kết hợp, đan xen giữa các yếu tố miêu tả và biểu cảm với kể chuyện trong một văn bản tự sự. HS cũng đã thấy được vai trò và tác dụng của các yếu tố ấy. Bài học này đi vào thực hành luyện tập viết đoạn văn tự sự có sự kết hợp của các yếu tố miêu tả và biểu cảm như đã học ở bài 6. Bài học này nhằm thông qua thực hành để củng cố những hiểu biết đã học, biết vận dụng để viết những đoạn văn, bài văn tự sự theo tinh thần tích hợp các kiểu phương thức biểu đạt trong một văn bản.

2. Nòng cốt của đoạn văn tự sự là sự việc và nhân vật chính. Các yếu tố miêu tả, biểu cảm phải dựa vào sự việc và nhân vật chính để phát triển. Những yếu tố này kết hợp, đan xen, thậm chí nhiều khi như hoà lẫn trong một đoạn văn. Tuy vậy các yếu tố miêu tả và biểu cảm dù chiếm tỉ lệ nhiều hay ít cũng chỉ tập trung làm sáng tỏ cho sự việc cũng như nhân vật chính mà thôi. Chính vì thế muốn luyện tập viết đoạn văn tự sự có kết hợp miêu tả và biểu cảm, trước hết vẫn phải tập xác định được sự việc và nhân vật chính. Mục I trong SGK đã nêu lên 3 sự việc cùng với nhân vật, sau đó yêu cầu HS lựa chọn một sự việc và viết thành một đoạn văn tự sự. Để giúp HS hình thành cách viết đoạn văn này, SGK đã nêu lên những gợi ý cụ thể về quy trình tiến hành xây dựng đoạn văn qua 5 bước.

3. Do chú ý đến tính tích hợp, nên phần *Luyện tập* đã nêu lên tình huống gắn với truyện ngắn *Lão Hạc* của Nam Cao. Bài tập yêu cầu HS nhập vai ông giáo để kể lại giây phút lão Hạc sang nhà mình báo tin bán chó với vẻ mặt và tâm trạng hết sức đau khổ. Yêu cầu này đòi hỏi HS phải biết nhập vai, chuyển đổi ngôi kể; đòi hỏi có sự tưởng tượng, sáng tạo trên cơ sở một truyện ngắn đã học; từ đó vận dụng quy trình vừa nêu ở mục I để tạo lập đoạn văn của mình. Một yêu cầu khác không kém phần quan trọng trong bài tập này là phải tìm ra đoạn văn tương ứng của Nam Cao, so sánh với đoạn văn của HS để rút ra nhận xét, đánh giá. Những nhận xét và đánh giá đều tập trung vào làm rõ thêm đặc điểm và yêu cầu của một đoạn văn tự sự có kết hợp với yếu tố miêu tả và biểu cảm. Đoạn văn của Nam Cao chính là đoạn văn sau đây:

"Hôm sau lão Hạc sang nhà tôi. Vừa thấy tôi, lão báo ngay:

– Cậu Vàng đi đời rồi, ông giáo ạ!

– Cụ bán rồi?

– Bán rồi. Họ vừa bắt xong.

Lão cố làm ra vẻ vui vẻ. Nhưng trông lão cười như mếu và đôi mắt lão ầng ậng nước, tôi muốn ôm choàng lấy lão mà oà lên khóc. Bây giờ thì tôi không xót xa năm quyển sách của tôi quá như trước nữa. Tôi chỉ ái ngại cho lão Hạc. Tôi hỏi cho có chuyện:

– Thế nó cho bắt à?

Mặt lão đột nhiên co rúm lại. Những vết nhăn xô lại với nhau, ép cho nước mắt chảy ra. Cái đầu lão ngoẹo về một bên và cái miệng móm mém của lão mếu như con nít. Lão hu hu khóc..."

(Nam Cao, *Lão Hạc*)

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

Hoạt động 1. Giới thiệu bài.

GV có thể vào bài bằng nhiều cách khác nhau, tuy vậy nên nêu được mục đích và ý nghĩa của việc luyện tập viết đoạn văn tự sự kết hợp các yếu tố miêu tả, biểu cảm.

Hoạt động 2. Hướng dẫn tìm hiểu quy trình xây dựng đoạn văn tự sự kết hợp với miêu tả và biểu cảm.

SGK đã nêu rất rõ những gợi ý về quy trình này, GV chỉ cần bám sát các bước trong đó và yêu cầu HS thực hiện.

Hoạt động 3. Hướng dẫn phân tích đánh giá đoạn văn vừa hoàn thành.

Sau khi HS đã từng bước hoàn thành được đoạn văn, GV yêu cầu một vài HS đọc đoạn văn của mình trước lớp. Sau đó cho các em đối chiếu với yêu cầu (được thể hiện qua các bước) để nhận xét và bổ sung cho đầy đủ và hoàn chỉnh.

Hoạt động 4. Hướng dẫn luyện tập viết đoạn văn.

– GV nêu yêu cầu và nhiệm vụ cho HS theo tình huống sự việc và nhân vật đã cho trong SGK (có thể nhấn mạnh yêu cầu miêu tả và biểu cảm của bài tập thể hiện ở chỗ nào – về mặt và tâm trạng rất đau khổ).

– Sau đó dành thời gian cho các em viết đoạn văn.

Hoạt động 5. Hướng dẫn đối chiếu, so sánh và rút ra nhận xét.

– Yêu cầu tìm đoạn văn tương ứng của Nam Cao trong truyện ngắn *Lão Hạc*.

– Yêu cầu đối chiếu so sánh và rút ra các nhận xét như SGK đã nêu.

Hoạt động 6. Hướng dẫn luyện tập.

– Đoạn văn của Nam Cao đã kết hợp yếu tố miêu tả và biểu cảm ở chỗ nào ?

Sự việc trong đoạn văn của Nam Cao rất đơn giản, chỉ là việc lão Hạc báo tin đã bán cậu Vàng cho ông giáo biết, nhưng Nam Cao đã lồng vào đó các yếu tố miêu tả và biểu cảm rất đậm nét : Đó là việc ông tập trung tả lại chân dung đau khổ của lão Hạc với những chi tiết rất độc đáo : *cười như mếu, mắt lão ầng ậng nước, mặt lão đột nhiên co rúm lại, những vết nhăn xô lại, cái đầu lão ngoẹo về một bên, cái miệng móm mém mếu như con nít, lão hu hu khóc.*

– Những yếu tố miêu tả và biểu cảm đã giúp Nam Cao thể hiện được điều gì ?

Các yếu tố miêu tả và biểu cảm trên đã khắc sâu vào lòng bạn đọc một lão Hạc khốn khổ về hình dáng bên ngoài và đặc biệt là thể hiện được rất sinh động sự đau đớn, quặn quại về tinh thần của một người trong giây phút ân hận, xót xa "già bằng này tuổi đầu rồi còn đánh lừa một con chó".